

Utbildningsdepartementet

Budgetunderlag perioden 2005-2007 för Stockholms universitet

Inledning

I enlighet med regeringsbeslut daterat 2003-12-04 som ersätter 9 kap förordningen (2000:605) om myndigheters årsredovisning mm överlämnas härmed Stockholms universitets budgetunderlag för perioden 2005-2007. I universitetets årsredovisning för budgetåret 2003 ges ytterligare underlag för bedömning av Stockholms universitets verksamhet.

Sammanfattning av förslag

Enligt direktiven till budgetunderlaget får universitetet föra fram förslag till förändringar av anslagen för grundutbildning respektive forskning och forskarutbildning. Inom ramen för grundutbildningen yrkar Stockholms universitet på följande:

- En ökning av grundutbildningsuppdraget om totalt 1 340 helårsstudenter, motsvarande totalt 56,9 mkr.
- Fortsatt stöd till verksamheten vid Vetenskapens Hus om 3 mkr årligen under en treårsperiod.

Inom ramen för forskning och forskarutbildning yrkar Stockholms universitet på följande:

- En uppräkningsökning av forskningsanslaget med 5 procent i enlighet med det av SUHF, forskningsråden mfl i oktober 2003 framlagda förslaget om förstärkning av den svenska grundforskningen. En sådan skulle för Stockholms universitet motsvara 49,5 mkr.
- En satsning på postdoktorala anställningar inom det humanistisk-samhällsvetenskapliga vetenskapsområdet omfattande 27 mkr.
- En ökning av anslaget till det humanistisk-samhällsvetenskapliga vetenskapsområdet om 1 mkr för inrättande av en professur i portugisiska.

Grundutbildning

Allmänt

Tillståndet inom universitetets grundutbildning är idag gott – åtminstone sett till de resultat som presteras. Studenttillströmningen är hög på de flesta utbildningar, universitetet har nått takbeloppet de senaste åren och målet för antal magisterexamina 2001-2004 har redan uppnåtts. Universitetet har vidare kunnat redovisa ett stadigt växande antal sparade helårsprestationer vilka kan tas i anspråk i framtiden om behov skulle uppstå. Dessutom visar tillgängliga undersökningar att studenter som utexamineras från universitetet i stor utsträckning får arbete.

Allt detta innebär visserligen inte att de negativa effekterna av anslagsurholkningarna sedan mitten av 1990-talet har övervunnits: ett högt uppdrivet arbetstempo, kursnedläggningar och reduktioner i antalet undervisningstimmar är fortfarande en realitet på många institutioner.

Ändå är det uppenbart att universitetet har visat en god förmåga att, trots urholkningar av de statliga anslagen, disponera sina resurser så att verksamhetsmålen kunnat uppnås samtidigt som ekonomin hållits i balans. Universitetet kan således sägas använda sina resurser på ett effektivt sätt.

En angelägen observation i dagsläget är att det starka intresset för universitetets utbildningar har resulterat i en viss överproduktion av helårsstudenter och helårsprestationer. Då tillgången på medel för nya platser varit starkt begränsad den senaste tiden har den paradoxala situationen uppstått att ett antal institutioner och fakultetsledningar, trots den stora efterfrågan på utbildningarna, överväger att reducera studentantalet. Detta för att undvika att resurserna sprids ut över alltför många studenter. Det finns alltså en risk att antagningen kommer att minska framöver.

Grundutbildningens volym

Det starka sökandetrycket innebär att universitetet har en betydande expansionspotential. En lång rad utbildningar är i behov av utbyggnad för att efterfrågan från regionens studenter och arbetsmarknad skall kunna mötas.

Sökandetrycket är stort till en rad redan etablerade utbildningar, bl a inom den humanistiska fakulteten där ämnen som nordiska språk/svenska, litteraturvetenskap, historia, medie- och kommunikationsvetenskap, etnologi, filmvetenskap och italienska är mycket populära. Den juridiska fakulteten har ett starkt sökandetryck både till juristlinjen och till de program (juris magisterprogram, magisterprogram med ämnesbredd, filosofie magisterprogram i språk med juridik) som inrättats de senaste åren. Tillkomsten av de senare har inneburit att antalet platser på juristlinjen – trots efterfrågan – skurits ned för att inte resurserna skall splittras på alltför många individer. Det innebär att det finns ett stort behov av nya platser till linjeutbildningen. Inom samhällsvetenskapliga fakulteten finns de utbildningar som är mest efterfrågade inom hela universitetet, psykolog- och socionomlinjerna. Efterfrågan är också särskilt stark på utbildningar i ekonomiska ämnen (företagsekonomi, nationalekonomi) och kriminologi samt vid institutionen för tillämpad kommunikationsforskning – GI/IHR.

Universitetet strävar även efter att skapa nya utbildningar för att de behov som finns i regionen skall kunna tillgodoses. Det sker i första hand inom de områden

där universitetets utbildnings- och forskningsprofil är särskilt stark i förhållande till andra lärosäten. Det blir också allt vanligare att nya utbildningar får en tvärvetenskaplig karaktär och att flera institutioner och fakulteter involveras i utformningen och genomförandet av kurser. De ovan nämnda programmen vid juridiska fakulteten är bra exempel på detta. Fler exempel finns bl a inom den humanistiska fakulteten, där en utbildning i visuell kommunikation nu planeras. Utbildningen syftar till ett fördjupat studium av medierade bilders sätt att representera världen och av bilders emotionella, estetiska och politiska påverkan på mediernas publik. Den är tänkt att förläggas till institutionen för journalistik, medier och kommunikation, men skulle i stor utsträckning utnyttja resurser från t ex film-, teater- och konstvetenskap och psykologi. Vidare planeras en talpedagogisk utbildning vid institutionen för lingvistik, som har långvarig erfarenhet av utbildning med inriktning på avvikande språkutveckling, bl a genom den tvärvetenskapliga specialutbildning inom läs- och skrivsvårigheter/dyslexi som institutionen ger. Utbildningens syfte skulle vara att träna personer som kan diagnosticera, förebygga problem med och utveckla tal- och språkförmågor, främst bland elever inom grund- och gymnasieskolan. Jämförbara utbildningar, med ämnesmässig fördjupning i tal och språk, saknas idag inom lärarutbildningarna.

Inom samhällsvetenskapliga fakulteten fortsätter uppbyggnaden av den nya detaljhandelsutbildningen. Utbildningen, som är i starkt behov av medel för nya platser, tillgodoser ett behov av personer med avancerade management- och ekonomiskunskaper inom detaljhandeln. Den är förlagd till Norrtälje och är den enda i sitt slag på universitetsnivå i Norden, som i stor utsträckning utgör rekryteringsbas för utbildningen. Fakulteten strävar vidare efter att bygga ut och samordna utbildningar inom området finansiell ekonomi, ett tvärvetenskapligt fält i skärningspunkten mellan nationalekonomi, företagsekonomi, statistik och matematik som är under stark utveckling och som har ett stort söktryck. Fakulteten har även för avsikt att fortsätta uppbyggnaden av data- och systemvetenskapliga utbildningar i olika tappningar där tyngdpunkten läggs på mötet mellan teknik och brukare utifrån en samhällelig kontext. Kombinationen av teknik och samhällsaspekter ger utbildningarna en särskild profil som saknas på många andra lärosäten och som därför attraherar många studenter.

Sammanfattningsvis finns, liksom föregående år, en stor utbyggnadspotential inom universitetets grundutbildning. Samtidigt är det givet att en vidare utbyggnad inte låter sig göras inom de nuvarande ekonomiska ramarna. Bristen på medel till grundutbildningen utgör för närvarande en flaskhals som hindrar universitetets utveckling.

Inför de kommande åren föreslår universitetet därför en utökning av grundutbildningen om sammanlagt 1 340 helårsstudenter, vilket skulle motsvara en ökning av takbeloppet om totalt 56,9 mkr. En sådan satsning på just Stockholms universitet är motiverad av flera skäl. Den ovan skisserade efterfrågan på utbildningarna är naturligtvis viktig. Vidare är rekryteringsaspekten av betydelse: universitetets studenter kommer främst från Stockholmsområdet, där grupper med låg representation inom högskolan utgör ett viktigt inslag. Givet denna omständighet och universitetets allmänna utbildningsprofil bör en utökning av grundutbildningen kunna bidra till en vidgad social och etnisk rekrytering av studenter i regionen. Slutligen är det ovan anförda effektivitetsresonemanget av

vikt. I enlighet med detta bör nya resurstillskott till universitetet ge god utdelning i form av studentprestationer, examina mm.

De nya platserna bör lämpligen fördelas på utbildningsområdena humaniora (300), juridik (100), samhällsvetenskap (710), teknik (100), vård (30), medicin (40), övrigt (60). Utökningen kan göras stegvis med början 2005 och sedan fortsätta under två år.

Studentrekrytering

Vetenskapens Hus

Intresset är störst för utbildningar inom humaniora, juridik och samhällsvetenskap. På det naturvetenskapliga området är situationen inte lika god, även om den har förbättrats. Genom omfattande marknadsföring och rekryteringsarbete har naturvetenskapliga fakulteten idag kommit dithän att det internt tilldelade åtagandet inom grundutbildningen är nära att fyllas. Det hindrar inte att fler åtgärder måste vidtas för att rekrytera studenter till detta område.

Universitetet vill här särskilt föra fram den verksamhet som bedrivs vid Vetenskapens Hus, där skolelever får möjlighet att prova naturvetenskaplig verksamhet i laborativ miljö. Universitetet har sedan tidigare erhållit särskilt stöd från utbildningsdepartementet för att utveckla denna verksamhet och är i behov av förnyat stöd för att den skall kunna fortsätta. En särskild skrivelse i detta ärende har skickats gemensamt från rektorerna vid KTH och Stockholms universitet.

I enlighet med denna skrivelse föreslår universitetet att ett tillskott på 3 mkr årligen tillförs verksamheten vid Vetenskapens Hus under en treårsperiod för fortsatt drift.

Breddad rekrytering

Universitetet stödjer självfallet de initiativ som tagits till en vidgad rekrytering av studenter de senare åren och arbetar också aktivt med frågan. Universitetet noterar dock att Rekryteringsdelegationens arbete kommer att upphöra efter 2004, och att några ytterligare medel inte avsatts för vidgad rekrytering därefter. Detta är olyckligt eftersom rekryteringsarbetet dels är resurskrävande, dels inte är avslutat.

Universitetet anser därför att regeringen bör överväga en fortsatt tilldelning av särskilda medel för vidgad rekrytering.

Särskilda åtaganden

Småämnen (lettiska, litauiska mm)

Stockholms universitet skall som särskilt åtagande erbjuda undervisning i ett antal ämnen av särskilt nationellt intresse. Den uppsättning ämnen som ges enligt det särskilda åtagandet har legat fast i stort sett ända sedan systemets införande. I flera fall rör det sig om mindre språkämnen som är relativt dyra i drift eftersom studentantalet är litet (koreanska, lettiska, litauiska, nederländska).

Universitetet menar att det, i enlighet med Högskoleverkets senaste utredning rörande småämnena, finns anledning att se över systemet med ämnen som ges som särskilt åtagande. Regeringen bör ta ett helhetsgrepp på småämnesproblematiken

och införa ett utvidgat system för särskilda åtaganden som omfattar fler språkämnen än idag och som åtföljs av en särskild ekonomisk resurs.

På så vis skulle en rad av de problem som idag är behäftade med småämnena kunna hanteras betydligt bättre och en större systematik uppnås i dispositionen av ämnena mellan lärosätena. Dessutom skulle en bättre finansiell grund skapas för verksamheten i ämnena. Åtgärden är, som universitetet ser det, brådskande eftersom många lärare i de mindre språkämnena går i pension de kommande åren.

Nationella medel för studenter med funktionshinder

Kostnaderna för service till funktionshindrade studenter ökar. Regeringen har i budgetpropositionen för 2004 aviserat en ökning av den årliga avsättningen för service till funktionshindrade studenter vid varje lärosäte från 0,15 till 0,30 procent av grundutbildningsanslaget. Detta löser emellertid inte problemet eftersom olika högskolors kostnader för ändamålet varierar starkt. Exempelvis har Stockholms universitet i jämförelse med många andra lärosäten särskilt höga kostnader för funktionshindrade studenter, i synnerhet för teckenspråkstolkning. Kostnaderna för den senare är särskilt höga också i Örebro, Göteborg och Malmö. Därtill kommer att storleken på dessa kostnader är svåra att förutsäga. Det gäller även intäkterna: 2001 täckte det nationella anslaget för funktionshindrade studenter 95 procent av kostnaderna, 2002 var täckningen 65 procent. Det är uppenbart att sådana variationer försvårar planeringen.

Av dessa skäl välkomnar Stockholms universitet den utredning rörande kostnaderna för teckenspråkstolkningen som Högskoleverket fått i uppdrag att genomföra. Det är angeläget att det här problemet belyses ordentligt och att systemet förändras så att högskolorna kan skyddas mot de tvära kast i kostnader och intäkter som idag är vanligt förekommande. Universitetet avvaktar med eventuella vidare förslag till dess utredningen är klar.

Magisterexamina

Stockholms universitet skall under fyraårsperioden 2001-2004 redovisa 3 420 magisterexamina. År 2003 avlades totalt 1 283 sådana examina. Sammanlagt har 3 507 examina avlagts sedan periodens början. Det innebär att målet för antal magisterexamina 2001-2004 redan har uppnåtts.

Avgifter: uppdragsverksamhet mm

Uppdragsverksamheten inom grundutbildningen består i huvudsak av beställd utbildning och uppdragsutbildning. Inom den förra har studentantalet legat på ungefär samma nivå de senaste åren, trots att universitetet tagit över en del beställd utbildning i egen regi. Att antalet inte minskat beror på att antalet studenter från Lärarhögskolan ökat relativt kraftigt. Intäkterna har dock minskat relativt påtagligt. Några uppenbara förändringar i volymen på den beställda utbildningen de kommande åren är inte kända.

Uppdragsutbildningens intäkter ökade successivt från ca 37 mkr 1997 till ca 69 mkr 2002, men minskade ganska väsentligt under 2003. Paradoxalt nog visar statistiken att antalet studenter inom uppdragsutbildningen ökade kraftigt under 2003. Det senare torde dock främst bero på att denna statistik inhämtas manuellt och därför kan ha vissa brister.

Någon tydlig trend går inte att utläsa av den information som finns tillgänglig rörande uppdragsverksamheten på grundutbildningen. Därför har inte heller några särskilda beräkningar gjorts av intäkter eller kostnader i tabellbilagan.

Den prognos som gjordes i regleringsbrevet för 2004 rörande uppdragsverksamheten visar på en total intäkt om 70,2 mkr för den beställda utbildningen och 67,0 för uppdragsutbildningen. Med tanke på att utfallet inom dessa två verksamheter 2003 var 66,6 resp 56,8 mkr förefaller prognosen i den delen vara fullt rimlig.

Finansieringsfrågor

Beräkning av anslag för grundutbildning (tabell 2)

I planeringsförutsättningarna i senaste budgetpropositionen aviseras inga förändringar av grundutbildningsanslaget inför 2005. Av det skälet har inga specifika beräkningar genomförts på denna punkt.

Förslag till förändringar av anslag för grundutbildning (tabell 5 och 5A)

Tabell 5 har beräknats med utgångspunkt i de förslag som lagts ovan. Stockholms universitet yrkar att grundutbildningsuppdraget skall öka med 1 340 helårsstudenter under tre års tid, motsvarande totalt 56,9 mkr.

Dessutom yrkar universitet att verksamheten vid Vetenskapens Hus erhåller fortsatt stöd i form av ett tillskott på 3 mkr årligen under en treårsperiod.

Forskning och forskarutbildning

Allmänt

Universitetet har i sin forskningsstrategi för de kommande åren redogjort för inriktningen på sin nuvarande och framtida forskning. I ett flertal ämnen bedrivs forskning av hög internationell kvalitet. Antagningen till forskarutbildningen och intresset för densamma är fortsatt stort på många håll, och det ser ut som om universitetet kommer nå sina examensmål för perioden 2001-2004. Vidare har forskarskolorna blivit ett viktigt tillskott inom sina respektive ämnesområden.

Det hindrar inte att det finns svårigheter som måste övervinnas. Flera problem pekas ut i universitetets forskningsstrategi. Det gäller urholkningen av anslagen sedan mitten av 1990-talet, bristen på lärares möjlighet till forskning och minskningen i antalet postdoktorala anställningar. Vidare har universitetet redan tidigare pekat på att den kraftiga utbyggnaden av grundutbildningen lett till att forskningsöverbyggnaden i en del ämnen blivit otillräcklig (här har data- och systemvetenskap samt företagsekonomi förts fram som särskilt påtagliga exempel) och att svårigheterna att bibehålla forskningsanknytningen i grundutbildningen därför ökar.

Stockholms universitet menar att de flesta problemen inom forskningen idag orsakas av bristen på grundläggande fakultetsanslag. Anslagsbristen utgör ett strukturellt problem som måste åtgärdas snarast. Stockholms universitet ställer sig således helt bakom den skrivelse som landets forskningsråd, högskolor mfl i

oktober 2003 lämnade till regeringen och enligt vilken satsningar måste göras på grundläggande forskningsanslag för att Sverige skall kunna hävda sig i den internationella konkurrensen.

Nedan redogörs för de effekter som en ökning av fakultetsanslagen skulle få vid Stockholms universitet. Det rör sig i första hand om en mer konsekvent och stabil satsning på universitetets profilområden, i andra hand om en utbyggnad av antalet postdoktorala anställningar och därmed bättre karriärmöjligheter för yngre forskare.

Finansiering av centrala forskningsområden

Vid Stockholms universitet finns ett flertal spetsområden där universitetet är eller håller på att bli särskilt framgångsrikt både nationellt och internationellt. Det rör sig om forskningsfält där en bättre anslagsfinansiering är en nödvändighet för att den hittills uppnådda positionen skall kunna konsolideras och förstärkas. De profilområden där universitetet avser att göra särskilda satsningar är följande:

- Forskning kring minoriteters kultur, religion och språk. Den forskning som bedrivs inom detta fält, främst i humanistiska discipliner, har hög eller mycket hög relevans för den svenska politiken och samhällsdebatten idag.
- Inom rättsvetenskapen finns angelägna forskningsuppgifter av gränsöverskridande natur. Det gäller "inomjuridiskt" för t ex kommersiell rätt med inslag av privaträtt, skatterätt, straffrätt osv. Det gäller också tvärdisciplinärt för t ex immaterialrätt med inriktning mot bioteknik och rättsinformatik med inriktning mot informationssäkerhet.
- Av hög relevans inom det samhällsvetenskapliga området är den forskning som bedrivs rörande IT och dess roll i samhället. Ett annat viktigt forskningsfält är finansiell ekonomi, som utgör typexempel på ett högaktuellt område där bättre anslagsfinansiering är en förutsättning för fortsatt utbyggnad. Ett av de områden där universitetet redan nu är internationellt starkt är den tvärvetenskapligt orienterade kognitionsforskningen, där samarbete också sker med bl a Karolinska institutet.
- Inom det naturvetenskapliga området är verksamheten särskilt framgångsrik inom bl a klimat och miljö, molekylära livsvetenskaper, bioinformatik och astrofysik. Forskningen inom dessa områden bedrivs i många fall i den internationella forskningsfronten. Den är av största betydelse för svenskt näringsliv och för uppbyggnaden av ett uthålligt, miljövänligt samhälle. Ett centralt mål för universitetet är också att tillsammans med KTH skapa ett gemensamt matematikcentrum.

Alla dessa forskningsområden är beroende av en stabil finansiell grund i form av statliga anslag. En utökning av de fasta forskningsresurserna på dessa områden kan förväntas ge en mycket god utväxling och resultat av hög relevans för samhället i övrigt. Universitetet vill här ta fasta på den ovan nämnda skrivelsen rörande den statligt finansierade forskningen och föreslå att fakultetsanslaget inför 2005 räknas upp med fem procent, vilket skulle motsvara 49,5 mkr. Dessutom bör regeringen avsätta två miljarder nationellt att fördelas i konkurrens mellan lärosätena.

Postdoktoral karriär och finansiering

Antalet forskarassistentanställningar har minskat påtagligt vid Stockholms universitet under det senaste decenniet. Minskningen har helt uppenbart sin grund i de otillräckliga fakultetsanslagen, och universitetet har redan tidigare pekat på att finansieringen av den postdoktorala nivån måste förbättras. Forskningsråden har genom den i senaste forskningspropositionen gjorda satsningar på unga forskare bidragit till en ökning av antalet rådsfinansierade forskarassistenter, inte minst på Stockholms universitet. Denna ökning motsvarar dock inte den minskning som blivit följden av de otillräckliga fakultetsanslagen.

Ett viktigt skäl till att förstärka den postdoktorala nivån är naturligtvis det kommande generationsskiftet inom lärar- och forskarkåren. Detta är ett nationellt problem som är aktuellt även vid Stockholms universitet, där en stor del av personalen är födda på 1940-talet. Universitetet kommer att behöva rekrytera många nya forskare och lärare under de kommande 10-15 åren. Det naturliga sättet att skapa en god rekryteringsbas för alla nyanställningar är självfallet att återigen öka antalet anställningar på den postdoktorala nivån.

Ett annat skäl till att förbättra finansieringen på denna nivå är behovet att förbättra karriärmöjligheterna för unga forskare. Högskoleverket har nyligen pekat på att bara 8 procent av relativt nya doktorer får anställning som forskarassistent, trots att rekryteringstjänsterna borde vara ett naturligt instrument för att ta vara på nyblivna doktorer och ge dem möjlighet till fortsatt forskarkarriär.

Problemet med bristande karriärmöjligheter har, paradoxalt nog, förstärkts genom den satsning som skett på forskarutbildning under 1990-talet, varigenom antalet utexaminerade doktorer ökat relativt kraftigt. Detta är tydligt vid Stockholms universitet där allt fler nya doktorer idag skall konkurrera om allt färre postdoktorala anställningar, både vid det egna universitetet och nationellt. Universitetet menar att satsningen på forskarutbildningen måste följas upp av en satsning på den postdoktorala nivån för att framgångsrika yngre forskare skall kunna fångas upp.

En ökad satsning på postdoktorala anställningar är också viktig ur ett jämställdhetsperspektiv. Vi ser idag vid universitetet hur kvinnliga forskartalanger, sannolikt pga de osäkra karriärmöjligheterna, ofta försvinner från universitetet efter doktorsexamen och hur männen fortsätter att dominera i antal på de högre nivåerna. Vid Stockholms universitet är drygt 60 procent av grundstudenterna och ca hälften av de forskarstuderande kvinnor, medan andelen nya kvinnliga forskarassistenter, lektorer och professorer på de flesta håll är betydligt lägre. Genom en satsning på den postdoktorala nivån och genom att skapa acceptabla försörjningsmöjligheter efter doktorsexamen skulle möjligheterna att bibehålla jämställdheten högre upp i tjänstehierarkin öka väsentligt.

Med den ovan föreslagna allmänna förstärkningen av fakultetsanslagen skulle förutsättningarna för en utbyggnad av den postdoktorala nivån förbättras betydligt. Som ett andrahandsalternativ vill universitetet här föreslå att forskningsanslaget inom det humanistisk-samhällsvetenskapliga vetenskapsområdet förstärks så att relationen mellan antal forskarassistenter och antal professorer där kan ökas från dagens 1:4 till 1:2. För detta krävs medel för ca 60 nya forskarassistentanställningar, motsvarande 27 mkr.

Forskning i portugisiska

Universitetet vill återigen framhålla att inrättandet av en professur i portugisiska fortfarande är synnerligen angeläget. Portugisiska, ett av världens mest talade språk, kan i Sverige bara läsas vid Stockholms universitet. Trots detta är forskningsverksamheten i portugisiskan liten. En forskarassistent kommer att tillsättas inom den närmaste tiden, men ämnet saknar fortfarande fast anställd disputerad lärare. Portugisiskan vid Stockholms universitet behöver en professur för att kunna utvecklas i forskningshänseende. I ett vidare perspektiv betyder inrättandet av en sådan professur att universitetet skulle bli landets enda lärosäte med professorer och forskning i franska, italienska, spanska och portugisiska. Stockholms universitet skulle därmed få möjlighet att profilera sig som ett ledande centrum för romanska språk i Sverige.

Universitetet föreslår av detta skäl att forskningsanslaget för det humanistisk-samhällsvetenskapliga vetenskapsområdet förstärks med 1 mkr inför 2005.

Forskning om isocyanater

Stockholms universitets naturvetenskapliga fakultet övertog fr om 2003 den verksamhet som Lunds universitet bedrivit i Hässleholm (forskning rörande isocyanater). Enligt överenskommelse skall en särskild avsättning av anslagsmedel om 3,35 mkr (i 2003 års penningläge) ske för att ersätta Stockholms universitet för denna verksamhet från och med budgetåret 2005. Universitetet förutsätter att så också blir fallet.

Manne Siegbahnlaboratoriet (MSL)

Manne Siegbahnlaboratoriets ställning som nationell anläggning upphörde den 31 december 2003 efter Vetenskapsrådets (VR) beslut att avbryta sitt driftsstöd. Forskningen vid acceleratoranläggningen CRYRING fasas ut under något eller några år. Verksamheten inriktas bl a mot konstruktion av en mindre kompakt lagringsring, som erbjuder möjligheter för ny forskning inom molekylfysik mm. Utrustningsmedel för uppförande av DESIREE har beviljats av VR och Knut och Alice Wallenbergs stiftelse. Universitetet utgår från att VR följer upp dessa beviljningar med stöd till forskningen vid den nya anläggningen.

Under 2003 har ett förslag väckts om att synkrotronen och den sk elektronkylaren i CRYRING flyttas till Darmstadt i Tyskland för att ingå i ett nytt stort acceleratorkomplex, som kommer att bli ett europeiskt centrum för främst hadronfysikforskning. Universitetet ser mycket positivt på ett sådant utnyttjande av de stora investeringar som gjorts i CRYRING och att detta skulle kunna ge svenska forskare tillgång till den nya anläggningen i Tyskland. Projektet innebär dock betydande kostnader och universitetet förväntar sig att VR och regeringen i förhandlingar om europeiskt forskningssamarbete bidrar till att skapa de förutsättningar som krävs för att flytta utrustningen.

Examensmål

Examensmålet för forskarutbildningen inom det humanistisk-samhällsvetenskapliga vetenskapsområdet är 447 för perioden 2001-2004. Hittills under denna period har 442,5 examina avlagts. Det innebär att målet kommer att kunna nås med god marginal.

Inom det naturvetenskapliga vetenskapsområdet är målet 453 examina för perioden 2001-2004. Stora ansträngningar att öka examinationen har lett till att 341,5 examina hittills har avlagts inom området. Det förefaller därför som om målet, till skillnad från vad som tidigare antagits, kommer att kunna nås.

För båda områdena gäller att utsikten för att nå examensmålet för nästkommande period (2005-2008) är beroende av möjligheterna att rekrytera och – framför allt – finansiera forskarstuderande. Här beräknar naturvetenskapliga fakulteten att examensmålet för det naturvetenskapliga vetenskapsområdet sannolikt inte kan ökas med mer än tio givet det antal doktorander som antagits eller beräknas antas tom 2004.

Avgifts- och bidragsintäkter (uppdragsforskning, bidragsfinansierad forskning)

Volymen på uppdragsforskningens intäkter har varierat det senaste decenniet och någon tydlig utvecklingstendens har inte funnits. De senaste åren har dock intäkterna ökat relativt kraftigt. Det är emellertid svårt att säga om denna trend kommer att fortsätta, och det är därför för tidigt att väga in den i beräkningarna i tabellbilagan. I prognosen för avgiftsverksamhet i regleringsbrevet anges en intäkt på 66,9 mkr för uppdragsforskning under 2004. Den delen av prognosen torde dock vara överspelad eftersom intäkterna redan 2003 ökat till 71,6 mkr.

Intäkterna från den bidragsfinansierade forskningen ökar stadigt och det finns ingen anledning att anta att några större förändringar eller avvikelser från den nuvarande trenden kommer att ske.

Här, liksom på grundutbildningssidan, framstår det därför som rimligt att inför 2004 pris- och löneomräkna intäkter och kostnader för den avgifts- och bidragsfinansierade forskningen.

Finansieringsfrågor

Anslag för forskning och forskarutbildning (tabell 3)

Utgångspunkten för beräkningen av anslaget inför budgetåret 2005 i tabell 3 är planeringsförutsättningarna i budgetpropositionen. I dessa finns emellertid inget angivet om särskilda nya tillskott till universitetet. Av det skälet har inga specifika beräkningar genomförts på denna punkt.

Förslag till förändring av anslag för forskning och forskarutbildning (tabell 6)

Tabell 6 har beräknats med utgångspunkt i de förslag som lagts ovan. Stockholms universitet föreslår en uppräkningsanslag med 5 procent inför 2005 samt fördelning av 2 miljarder i konkurrens i enlighet med förslag från SUHF, forskningsråden mfl i oktober 2003. En ökning av anslaget med 5 procent motsvarar 49,5 mkr, och dessa medel skulle främst användas för finansiering av vissa centrala forskningsområden.

Dessutom föreslås en satsning på postdoktorala anställningar inom det humanistisk-samhällsvetenskapliga vetenskapsområdet om totalt 27 mkr.

Slutligen föreslås en ökning av anslaget till det humanistisk-samhällsvetenskapliga vetenskapsområdet om 1 mkr för inrättande av en professur i portugisiska.

Investeringar mm

Uppgifter beträffande investeringsnivå samt lån hos Riksgäldskontoret för finansiering av investeringar i anläggningstillgångar redovisas i bilaga 7, medan lokalarea och lokalkostnader redovisas i bilaga 8. Beloppen i båda tabellerna anges i 2004 års prisnivå.

Investeringsnivå

Följande prognos gäller för investeringsbehoven under den period som budgetunderlaget omfattar.

År	2003 (utfall)	2004 (prognos)	2005	2006	2007
Belopp	98 mkr	124 mkr	96 mkr	101 mkr	106 mkr

Skälet till att utfallet för 2003 blev så mycket lägre än föregående års prognos (122 mkr) är att investeringsnivån för det sk Bioklokprojektet överskattades. De kommer istället att läggas under 2004, då investeringsnivån alltså ökar. Därefter beräknas investeringarna gå ned till en lägre nivå igen.

Lån i riksgäldskontoret samt räntor och amorteringar

Investeringar i anläggningstillgångar finansieras med lån i Riksgäldskontoret. De beräknade amorteringarna och räntekostnaderna på lånen framgår av tabell 7. De faktorer som främst påverkar låneramens storlek är investeringsbehovet samt lånens löptid. Med hänsyn tagen till dessa faktorer beräknas behovet av låneram att uppgå till beloppen nedan.

År	2003 (disp)	2004 (besl)	2005 (försl)	2006 (försl)	2007 (försl)
Belopp	390 mkr	400 mkr	400 mkr	400 mkr	400 mkr

Det går inte att förutse några förändringar av låneramen som konsekvens av de förslag till förändringar av anslagen för grundutbildning samt forskning och forskarutbildning som universitetet lämnar i budgetunderlaget.

I universitetsstyrelsens beslut har deltagit Rikspolischefen Sten Heckscher, (ordförande), rektor, professor Kåre Bremer, studentrepresentant Christian Camitz, professor Kerstin Dahlbäck, VD Olof Ehrenkrona, studentrepresentant Anne-Lie Elfvén, riksdagsledamot Joe Frans, VD Carola Lemne, riksarkivarie Inger Liliequist, prorektor, professor Henning Rodhe, VD Staffan Salén, filosofie doktor Crister Skoglund, studentrepresentant Shakti Slawomirska, museidirektör Berit Svedberg och professor Eskil Wadensjö.

Därjämte har närvarit Peter Seipel (gruppsuppleant för lärarrepresentanterna), Christina Stoppel-Hillerström, (studentrepresentant, suppleant), byråsekreterare Birgitta Carlén Larsson (personalrepresentant SEKO), forskningsingenjör Kjell Ehrnstén (personalrepresentant ST-ATF), universitetsadjunkt Mats Rubarth (personalrepresentant SACO), universitetslektor Rolf Lind (personalrepresentant SACO, suppleant), överbibliotekarie Catarina Ericson-Roos och informationschef Anette Norberg.

Kåre Bremer

Martin Melkersson

Tabell 1							
Totalt budget; nollförslag (mkr)		2003	2004	2005	2006	2007	
Verksamhetens intäkter							
Anslag		1 829,7	1 883,0	1 883,0	1 883,0	1 883,0	
Avgifter och andra ersättningar (A)		296,7	305,3	305,3	305,3	305,3	
Bidrag (B)		610,4	628,0	628,0	628,0	628,0	
Finansiellt netto		3,8	2,9	2,9	2,9	2,9	
Summa intäkter		2 740,7	2 819,2	2 819,2	2 819,2	2 819,2	
Verksamhetens kostnader							
Personal		1 710,5	1 760,3	1 760,3	1 760,3	1 760,3	
Lokaler		466,8	480,3	480,3	480,3	480,3	
Drift/Övrigt		399,4	411,0	411,0	411,0	411,0	
Avskrivningar		108,2	111,3	111,3	111,3	111,3	
Summa kostnader		2 684,9	2 762,9	2 762,9	2 762,9	2 762,9	
Justering	1)	79,3	81,6	81,6	81,6	81,6	
Periodens kapitalförändring		- 23,6	- 25,3	- 25,3	- 25,3	- 25,3	

1) Justeringen görs för att periodens kapitalförändring skall stämma överens med resultatet i årsredovisningen.
Justeringen består av bland annat transfereringsmedel.

Tabell 2						
Nollförslag för verksamhetsgren:						
Grundläggande högskoleutbildning (mkr)		2003	2004	2005	2006	2007
Verksamhetens intäkter						
Anslag						
- takbelopp		830,3	854,5	854,5	854,5	854,5
- särskilda åtaganden		37,6	38,7	38,7	38,7	38,7
Avgifter och andra ersättningar		176,3	181,4	181,4	181,4	181,4
Bidrag		10,2	10,4	10,4	10,4	10,4
Finansiellt netto		1,6	1,3	1,3	1,3	1,3
Summa intäkter		1 056,0	1 086,4	1 086,4	1 086,4	1 086,4
Verksamhetens kostnader						
Personal		678,4	698,1	698,1	698,1	698,1
Lokaler		198,2	203,9	203,9	203,9	203,9
Drift/Övrigt		144,1	148,4	148,4	148,4	148,4
Avskrivningar		36,8	37,8	37,8	37,8	37,8
Summa kostnader		1 057,5	1 088,2	1 088,2	1 088,2	1 088,2
Justering	1)	21,8	22,4	22,4	22,4	22,4
Periodens kapitalförändring	-	23,2	- 24,2	- 24,2	- 24,2	- 24,2

1) Justeringen görs för att periodens kapitalförändring skall stämma överens med resultatet i årsredovisningen.
Justeringen består av bland annat transfereringsmedel.

Tabell 3						
Nollförslag för verksamhetsgren: Forskning och forskarutbildning (mkr)		2003	2004	2005	2006	2007
Verksamhetens intäkter						
Anslag		961,8	989,8	989,8	989,8	989,8
Avgifter och andra ersättningar		120,4	123,9	123,9	123,9	123,9
Bidrag		600,3	617,6	617,6	617,6	617,6
Finansiellt netto		2,1	1,5	1,5	1,5	1,5
Summa intäkter		1 684,6	1 732,8	1 732,8	1 732,8	1 732,8
Verksamhetens kostnader						
Personal		1 032,2	1 062,2	1 062,2	1 062,2	1 062,2
Lokaler		268,6	276,4	276,4	276,4	276,4
Drift/Övrigt		255,2	262,6	262,6	262,6	262,6
Avskrivningar		71,4	73,5	73,5	73,5	73,5
Summa kostnader		1 627,4	1 674,6	1 674,6	1 674,6	1 674,6
Justering	1)	57,5	59,2	59,2	59,2	59,2
Periodens kapitalförändring	-	0,4	- 1,0	- 1,0	- 1,0	- 1,0

1) Justeringen görs för att periodens kapitalförändring skall stämma överens med resultatet i årsredovisningen.

Justeringen består av bland annat transfereringsmedel.

Tabell 4						
Totalt budget förändringsförslag (mkr)		2003	2004	2005	2006	2007
Verksamhetens intäkter						
Anslag		1 829,7	1 883,0	1 992,0	2 006,2	2 020,4
Avgifter och andra ersättningar (A)		296,7	305,3	305,3	305,3	305,3
Bidrag (B)		610,4	628,0	628,0	628,0	628,0
Finansiellt netto		3,8	2,9	2,9	2,9	2,9
Summa intäkter		2 740,7	2 819,2	2 928,1	2 942,4	2 956,6
Verksamhetens kostnader						
Personal		1 710,5	1 760,3	1 847,4	1 858,8	1 870,2
Lokaler		466,8	480,3	480,3	480,3	480,3
Drift/Övrigt		399,4	411,0	432,8	435,6	438,5
Avskrivningar		108,2	111,3	111,3	111,3	111,3
Summa kostnader		2 684,9	2 762,9	2 871,8	2 886,0	2 900,2
Justering	1)	79,3	81,6	81,6	81,6	81,6
Periodens kapitalförändring		- 23,6	- 25,3	- 25,3	- 25,3	- 25,3

1) Justeringen görs för att periodens kapitalförändring skall stämma överens med resultatet i årsredovisningen.

Justeringen består av bland annat transfereringsmedel (samma gäller även i tabell 5 och 6).

Tabell 5						
Förändringsförslag för verksamhetsgren: Grundläggande högskoleutbildning (mkr)		2003	2004	2005	2006	2007
Verksamhetens intäkter						
Anslag (takbelopp och särskilda åtaganden)	867,9	893,2	893,2	893,2	893,2	893,2
- förslag till förändring (1)			28,4	42,7	56,9	
- förslag till förändring (2)			3,0	3,0	3,0	
- förslag till förändring (3)						
- förslag förändring av Särskilda åtaganden (4)						
Avgifter och andra ersättningar	176,3	181,4	181,4	181,4	181,4	181,4
Bidrag	10,2	10,4	10,4	10,4	10,4	10,4
Finansiellt netto	1,6	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3
Summa intäkter	1 056,0	1 086,4	1 117,8	1 132,1	1 146,3	
Verksamhetens kostnader						
Personal	678,4	698,1	723,3	734,7	746,0	
Lokaler	198,2	203,9	203,9	203,9	203,9	
Drift/Övrigt	144,1	148,4	154,6	157,5	160,3	
Avskrivningar	36,8	37,8	37,8	37,8	37,8	
Summa kostnader	1 057,5	1 088,2	1 119,7	1 133,9	1 148,1	
Justering	21,8	22,4	22,4	22,4	22,4	
Periodens kapitalförändring	- 23,2	- 24,2	- 24,2	- 24,2	- 24,2	

Förslag

1) Nya platser till grundutbildningen.

2) Årligt tillskott för verksamheten vid Vetenskapens Hus

Tabell 5A Förslag till förändring			
	2005	2006	2007
Humanistiskt	150	75	75
Juridiskt	50	25	25
Samhällsvetenskapligt	355	177,5	177,5
Naturvetenskapligt		0	0
Tekniskt	50	25	25
Vård	15	7,5	7,5
Medicinskt	20	10	10
Övrigt	30	15	15
Summa förändring av antalet helårsstudenter (hst)	670	335	335
Summa förändring av takbelopp i 2004 års prisnivå	28 444	14 222	14 222

Tabell 6						
Förändringsförslag för verksamhetsgren: Forskning och forskarutbildning (mkr)		2003	2004	2005	2006	2007
Verksamhetens intäkter						
Anslag	961,8	989,8	989,8	989,8	989,8	989,8
- förslag till förändring (1)			49,5	49,5	49,5	49,5
- förslag till förändring (2)			27,0	27,0	27,0	27,0
- förslag till förändring (3)			1,0	1,0	1,0	1,0
Avgifter och andra ersättningar	120,4	123,9	123,9	123,9	123,9	123,9
Bidrag	600,3	617,6	617,6	617,6	617,6	617,6
Finansiellt netto	2,1	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5
Summa intäkter	1 684,6	1 732,8	1 810,3	1 810,3	1 810,3	
Verksamhetens kostnader						
Personal	1 032,2	1 062,2	1 124,2	1 124,2	1 124,2	1 124,2
Lokaler	268,6	276,4	276,4	276,4	276,4	276,4
Drift/Övrigt	255,2	262,6	278,1	278,1	278,1	278,1
Avskrivningar	71,4	73,5	73,5	73,5	73,5	73,5
Summa kostnader	1 627,4	1 674,6	1 752,1	1 752,1	1 752,1	
Justering	57,5	59,2	59,2	59,2	59,2	
Periodens kapitalförändring	- 0,4	- 1,0	- 1,0	- 1,0	- 1,0	

Förslag

- 1) Generell anslagsförstärkning med 5 % enligt forskningsrådets, SUHF's m.fl skrivelse okt 2003
- 2) Satsning på postdoktorala anställningar inom humanistisk-samhällsvetenskapliga vetenskapsområdet
- 3) Professur i portugisiska

Tabell 7					
Investeringar i anläggningstillgångar enligt nollalternativet (mkr)	2003	2004	2005	2006	2007
IB lån i Riksgäldskontoret	285	276	300	286	277
Beräknad nyupplåning	98	124	96	101	106
varav för investering i immateriella anläggningstillgångar	4	1	1	1	1
varav förbättringsutgifter på annans fastighet	8	25	6	6	6
Beräknad amortering	107	100	110	110	110
UB lån i Riksgäldskontoret	276	300	286	277	273
Beslutad/föreslagen låneram	390	400	400	400	400
Beräknad räntekostnad	14	15	14	14	14
Ränteantaganden för nyupplåning (%)		5	5	5	5
Föreslagen låneram utifrån totalbudget, inklusive förändringar	390	400	400	400	400
Investeringar som ej skall lånefinansieras					
Totalt investeringsbehov	276	300	286	277	273

Tabell 8						
Redovisning av lokaler (mkr)		2003	2004	2005	2006	2007
Area, 1000 kvm LOA, utifrån lokalförsörjningsplan						
- föregående års utgång	1	295,8	295,4	295,9	295,9	295,9
- ökning under året		18,2	60,6	9,7	47,6	22,7
- minskning under året		-18,6	-60,1	-9,7	-47,6	-22,7
- vid årets utgång (A)		295,4	295,9	295,9	295,9	295,9
Förbättringsutgift på annans fastighet						
- nyinvesteringar		16,4	29,3	16,0	16,0	16,0
- avskrivningar		16,2	17,0	17,0	17,0	17,0
Total årshyra enligt hyresavtal, utifrån lokalförsörjningsplan (B)						
Byggnadsplanering		400,7	404,7	404,7	404,7	404,7
Albanova		34,0	34,6	34,6	34,6	34,6
		434,7	439,3	439,3	439,3	439,3
Genomsnittlig hyra B/A (kr/kvm LOA)		1471,8	1484,7	1484,7	1484,7	1484,7
Lokalkostnader (C)	2, 3	466,8	480,3	480,3	480,3	480,3
Genomsnittlig lokalkostnad C/A (kr/kvm LOA)		1580,5	1623,3	1623,3	1623,3	1623,3
Lokalkostnadens andel av verksamhetens totala kostnader						
		17,4%	17,4%	17,4%	17,4%	17,4%

1) Inklusive SU:s andel av lokalarea i AlbaNova, 20 000 kvm/år. Har ej redovisats tidigare.

2) I lokalkostnader ingår hyra, fastighetsskatt, elkostnader, värmekostnader samt lokalsvår

3) AlbaNova: KTH och Stockholms universitet delar lika på kostnaderna men KTH administrerar AlbaNova.

Tabeller – beräkningsgrunder

Alla siffror i tabellerna förutom utfallet för budgetåret 2003 har angetts i 2004 års prisläge. Utgångspunkten vid beräkningarna har varit utfallet 2003. För 2004 är anslagsintäkterna givna i regleringsbrevet. De anslagsintäkter som redovisas är grundutbildningsanslag med takbelopp och särskilda åtaganden samt anslag för forskning och forskarutbildning inklusive lokalmedel. Intäkter för avgifter, bidrag och räntor har pris- och löneomräknats med 2,88 procent inför 2004. Det senare gäller också samtliga poster på kostnadssidan. Den faktiska ökningen av anslagsmedel mellan 2003 och 2004 har beräknats till mellanskillnaden mellan det faktiskt givna anslaget för grundutbildning resp forskning för båda åren. Ökningen har kostnadsfördelats med 80 procent på personal och 20 procent på drift. Därtill kommer att hänsyn tagits till förväntade ökningar av räntekostnader 2004 enl tabell 7. Dessa har fördelats ut med 35 procent på grundutbildning och 65 procent på forskning.

Inför 2005 har inga förändringar skett i tabellen eftersom inga nya medel aviserats i budgetpropositionens planeringsförutsättningar.

I tabell 4-6 har förslag till förändringar lagts in på intäktssidan. Även dessa har kostnadsfördelats med 80 procent på personal och 20 procent på drift.

I övrigt framgår beräkningsprinciperna av noterna i tabellerna.